

Országos Szakiskolai Közismereti Tanulmányi Verseny

2011/2012

IRODALOM – MAGYAR NYELV ÉS HELYESÍRÁS

III. (országos) forduló

2012. április 27.

Szegedi Ipari, Szolgáltató Szakképző és Általános Iskola
Szeged-Móravárosi Tagintézménye

Versenyző		Pontszám		Százalék
Kódja		Elérhető	Elért	
OD-IR-.....		120%

..... Javító tanár Zsűri elnöke
-----------------------	-----------------------

Kedves Versenyző!

*A feladatok megoldására 90 perc áll rendelkezésére.
A feladatok megoldásához segédeszköz nem használhat.
A feladatokat tetszés szerinti sorrendben oldhatja meg.
Kérjük, ügyeljen az idő beosztására!*

Sikeres feladatmegoldást kívánunk!

OLVASSA EL FIGYELMESEN AZ ALÁBBI RÉSZLETET, MAJD OLDJA MEG A HOZZÁ KAPCSOLÓDÓ FELADATOKAT!

Még akkoriban nem szelte keresztül a Hortobágyot a vasút; még nem is volt az Alföldön semmiféle vasút. A Hortobágy vize sem volt lecsapolva: a kétkerekű malom vígan kelepelt a kis folyamon, a nádasban jó dolga volt a vidrának.

A legelső hajnalhasadásnál egy lovas legény poroszkál a sík Zámi pusztán, mely "túl" esik a Hortobágy vizén. (Debrecent véve a világ közepének.) Honnan jön, hová tart, azt nem lehet kitalálni, a pusztán nincs ösvény, kocsinyomot, patkónyomot menten benő a fű. A végtelen láthatárig nincs más, csak fű; egy élőfa, egy kútágas, egy kunyhó nem zavarja meg a fenséges zöld sivatag országát. A ló megy az ösztöne után. A lovasa alszik, bóbiskol a nyeregben, hajladozik hol erre, hol arra, de azért a lába ki nem esik a kengyelből.

Gulyásbojtárnak kell neki lenni, mert az ingujja elől össze van kötve: a lobogós ingujj a szarvas állatok közt akadékos volna. Kék a mellénye, fekete a gombos rajthuzlija, fekete a szüre is, selyemvirágokkal kivarrva, csatos szíjon lóg le a félválláról. Bal kezében a lazán eresztett kantárt fogja, jobb keze csuklójára akasztva a karikás ostor, nyeregkápájába dugva a hosszú ólmos füttykös.

Széles, feltúrt karimájú süvege mellé tűzve egy sárga rózsza.

Mikor egyszer-számra felkapja a ló a fejét, a sallangos csótárt megrázva, a bóbiskoló legény is felneszel egy pillanatra. Első mozdulata az, hogy a kalapjához kap: megtapintja a rózsát, nem veszett-e el? Aztán leveszi a fejről a kalapot, megszagolja a sárga rózsát nagy gyönyörűséggel (pedig annak nincs is rózsailata), aztán megint féloldalra nyomja a süvegét a fejébe, s hátraveti a nyakát. Azt hiszi, hogy akkor meg fogja látni a kalapján azt a rózsát.

1. feladat

(10 pont)

Jókai Mór 1892-ben írta kisregényét, amikor sok olyan szót használtak, amelyekkel ma már ritkán találkozhatunk. Karikázza be a felsorolt szavak jelentését! A megoldáshoz használja a fenti szöveget!

a) kelepel:	zakatol	fecseg	ugrál
b) vidra:	halféle	madárféle	menyétféle
c) poroszkál:	fut	lépked	repül
d) kútágas:	gémeskút része	mély kút	dísz a kalapon
e) kengyel:	fém lábtartó nyergen	táska a nyergen	a nyereg más szóval
f) szűr:	fejkendő	bő köpeny	bő nadrág
g) nyeregkápa:	a hám része, a gyeplőt tartja
a gyeplő más szóval		a hám része, a nyeret tartja
h) füttykös:	vaskos bot	tőr	gyeplő
i) süveg:	csúcsos férfi fejfedő	csúcsos női fejfedő	csúcsos kendő
j) csótár:	élősködő állat	díszes nyeregtakaró	díszes párna

2. feladat

(2 pont)

Mit jelentenek az aláhúzott szavak az alábbi mondatokban?

A faluban kedvelték, mindenki megsüvegelte.

.....

Fogai közt szűri a szót.

.....

A REGÉNY CSELEKMÉNYÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÉRDÉSEK

3. feladat

(2 pont)

Jókai igen részletesen jellemzi a gulyásbojtár öltözékét. Például: „*kék a mellénye, fekete a gombos rajthuzlija*”. Milyen ruhadarab lehet az a rajthuzli? A válaszadásban segít az alábbi néprajzi magyarázat. Olvassa el figyelmesen, majd nevezze meg pontosan a ruhadarabot, és annak anyagát is!

A 19. sz. elején a pásztorok között elterjedt a bővebb szárú, pantalló formájú, a csizmaszárra húzott, juhbőrből szabott rajthuzli. Oldalt sűrűn varrott fényes rézgombokkal gombolódott. A gombolás alatt 3–4 cm széles piros irha futott. A 19. sz. végén, a Dunántúlon a juhászok és a vadászgató polgárok csináltattak szarvasbőrből flanellal bélelt csizmanadrágot is a hozzáértő városi szabókkal.

(Kresz Mária: *Magyar parasztviselet Bp. 1956*)

Ruhadarab neve és anyaga:

4. feladat

(4 pont)

A regény női szereplőjét is könnyen magunk elé képzelhetjük: „*Nem volt annak az arca piros, mint a többi lányoké, hanem valami átlátszó, hamvassárga, azért mégsem volt az beteg szín...*”. Melyik tulajdonság illik Klárikára leginkább? Válasszon egyet a felsoroltak közül, és indokolja döntését röviden, 2-3 mondatban!

engedelmes, jószívű, kacér, törvénytisztelő, hűséges

.....

.....

.....

.....

.....

5. feladat

(2 pont)

Kit szeretett igazán Klárika?

.....

6. feladat

(6 pont)

Decsi Sándor állítása szerint soha nem hazudott, csak egyetlen alkalommal.

a) Miért tette ezt?

.....

b) Mit hazudott?

.....

c) Melyik legény győzött a pusztai párbajban?

.....

7. feladat

(6 pont)

Eltűnően vannak régi mesterségeink, tegyük ellene! Az egyik oszlopban megadott tárgyakhoz, tevékenységekhez társítson egy-egy mesterséget! Segítségül megadjuk a foglalkozásneveket.

kovács, varga, molnár, fazekas, szűcs, tímár, borbély

a) malomkerék, búza őrlése:

.....

b) bőrkesztyű, bőrműves:

.....

c) szűrkészítés, sapkakészítés:

.....

d) cserépedények, korsók, bögrék:

.....

e) cipők, csizmák készítése:

.....

f) hajfodrász, borotválás:

.....

8. feladat

(6 pont)

Most Ön is lehet jó kereskedő – vagy ahogy régen mondták, kalmár. Reklámozza a három termék valamelyikét 4-5 mondatban! Ne felejtse el a megszólítást és a termék megnevezését sem!

.....
.....
.....
.....
.....
.....

JÓKAI MÓR ÉLETÉHEZ, MUNKÁSSÁGÁHOZ KAPCSOLÓDNAK A KÖVETKEZŐ KÉRDÉSEK.

9. feladat

(12 pont)

Írja a nevek után, mit tud róluk, mi a kapcsolatuk Jókaiival!

- a) Ásvai Jókay József:
- b) Pulay Mária:
- c) Petőfi Sándor:
- d) Laborfalvi Róza:
- e) Jókai Róza:
- f) Kárpáthy Zoltán:
- g) Nagy Bella:
- h) Komárom:
- i) Az aranyember:
- j) Tardona:
- k) Balatonfüred:
- l) Esti Lapok:

10. feladat

(8 pont)

A Jókai Anna írónőről írt állításoknak állapítsa meg az alanyát és állítmányát, s jelölje a szokásos módon (_____, _____)! Nevezze meg szófajukat! Írja azokat a pontozott vonalra!

- a) Jókai Anna gyerekként imádta a névrokon Jókai Mór regényeit.
- alany szófaja:
- állítmány szófaja:
- b) Idős szülei könyvespolcán rengeteg olvasnivaló várta.
- alany szófaja:
- állítmány szófaja:
- c) Tizenhét évesen írt színdarabjának hőse Kárpáthy Rudolf volt.
- alany szófaja:
- állítmány szófaja:
- d) Az idén pedig már 20. kiadásban jelent meg 1998-ban írt nagy sikerű regénye.
- alany szófaja:
- állítmány szófaja:

11. feladat

(12 pont)

Csoportosítsa az alábbi kismesterségek neveit a megadott szempontok szerint!

*borbély, asztalos, szabó, kovács, órás, kerékgyártó,
suszter, szatócs, kádár, bőrös, nyerges, cipész*

- a) magas hangrendű szavak:
- b) mély hangrendű szavak:
- c) vegyes hangrendű szavak:

12. feladat

(16 pont)

Egy kis helyesírás. Jókai korában még más volt a helyesírás, ahogy azt a következő mondatokban látni fogja. Találja meg a hibás szavakat, és írja le kijavítva! (Figyelem! Csak az egyértelmű ékezeteket fogadunk el!)

A szelid ijász a hínárosban kíváncsiskodott.
A szolid Klári a birsajttal cívódott.
Az ingyenc detektív a fasírozotal bíbelődik.
A pénzsóvár óriás buzgón lottóztot és kenóztot.
A húncut darumadár a grundon kújtorgott.
A gézengúz kandur tanuskodott a gyanús tűzoknak.
A jegyüzérek ürühússal és kúrtóskaláccsal üzleteltek.
A hűvös homokdúnék lenyügmenték a szegfűket.

Hibás szavak helyesen:

.....

.....

13. feladat

(6 pont)

Ha Decsi Sándor, Jókai regényhőse ma munkát keresne, modern típusú önéletrajzot kellene írnia. Mit gondol, kézzel vagy géppel jobb-e önéletrajzot írni? Indokolja véleményét 3-3 érvel!

Kézzel jobb, mert.....

.....

.....

.....

Géppel jobb, mert

.....

.....

.....

14. feladat

(6 pont)

A szimbólum a görög ismertetőjel, bélyeg, jegy jelentésű szóból származik, eredetileg a felismerést elősegítő valamely jel volt, egy kettévágott tárgy, amely egymásba illesztése és illése volt hivatott igazolni jogos tulajdonosát. Később már általánosabbá vált, elterjedt az irodalom, de a mindennapi nyelv területén is.

Életünkben sajátos értelmet kaptak a színek is. Hazánkban a fekete köztudottan a gyász színe. A zöld üzenete is egyértelmű, a remény jele. Élni tudó és szerető az, aki ezt a színt részesíti előnyben. Vagy itt van a piros: nem vitás, a szenvedély színe.

Párosítsa a felsorolt virágokat szimbolikus jelentésükkel! (Nincs mindegyiknek párja!)

A) vörös rózsza	a) szüziesség
B) fehér rózsza	b) szépség
C) orchidea	c) szerelem
D) kála	d) műveltség, kifinomultság
E) mirtusz	e) nagyrabecsülés
F) fehér liliom	f) vidámság
	g) ártatlanság

A) – B) – C) – D) – E) – F) –

15. feladat

(16 pont)

Mennyire ismeri nyelvünket? Karikázza be a helyes választ és a többit húzza át!

Hol van a mondás szerint az, akire haragszom?

markomban csőrömben begyemben zsebemben

Mi a szabályok régies elnevezése?

regula strigula fityula fabula

Melyik szó nem egy szemüvegfajtát takar?

lornyon okuláré monokli laterna

Milyen lakomának nevezik a fényűzően pazar étkezést?

homéroszi lukulluszi tantaloszi leszboszi

Mi a paszomány?

ruhát összefogó kapocs régi útlevel ruhát díszítő zsinór magas szárú csizma

Mit jelentett régen a „remek” kifejezés?

vizsgamunkát feldolgozást silány minőséget olcsó hazai árut

Mit szeret az, aki kedveli az anagrammákat?

ókori versfajta kisebb tárgyak gyűjtését ételkülönlegességet nyelvi játékokat

Mit csinál az, aki pipiskedik?

tyúkokat etet tojásokat költ kényeskedik kendermagot válogat

16. feladat

(3 pont)

A következő nyelvtörők segítik a beszéd, a kiejtés javítását. Állapítsa meg, milyen szerkezetűek! Az egyszerű mondatok mellé írjon „E”, az összetett mondatok mellé „Ö” betűt!

- a) Most bükkmakk vagy, vagy tölgyemakk vagy?
- b) Nyolc rossz rozsszem, tíz kis rizsszem minden kincsem.
- c) E helyt a rejtek retket rejt, és sajtot sejtet.

17. feladat

(3 pont)

Hogy érzi magát a verseny végén? Fogalmazza meg egy SMS-ben, s küldje el a szervezőknek! A terjedelem 30–35 karakter között lehet!

①